

17. BÖLÜM

TWITTER'DA COVID-19 PAYLAŞIMLARI: DİJİTAL MEDYA OKURYAZARLIĞI BAĞLAMINDA İÇERİK ANALİZİNE DAYALI BİR DEĞERLENDİRME

Ali Emre DİNGİN¹

GİRİŞ

'Kriz dönemleri', insanların en çok bilgiye ihtiyaç duydukları dönemlerdir. Bu dönemlerde insanların medyaya daha çok yöneldikleri ve özellikle son dönemlerde ortaya çıkan krizlerde dijital medyayı daha yoğun kullandıkları bilinmektedir. COVID-19 salgınının yarattığı kriz ortamında da diğer kitle iletişim araçlarıyla birlikte, özellikle dijital medya kullanımının zirve yaptığı belirtilebilir.

Yapısı gereği dijital medyada hesabı olan herkes birer yayıncı konumuna gelebilmekte ve her türlü içeriği bu ortamlarda paylaşabilmektedir. Bir yandan 'özgürlük' gibi tanımlanabilecek dijital medya paylaşımları; öte yandan içeriklerin doğruluğu, yanlışlığı, manipülatif etkisi, yarattığı kaygı, korku ve panik havası nedeniyle önemli bir tartışma konusunu oluşturmaktadır. Özellikle de salgın hastalık gibi toplumsal öneme sahip bir konuda gerçek dışı ya da doğru olmayan paylaşımlarda bulunulması ve halkın olumsuz duygulara kapılmasına yol açılması pek çok açıdan tepki çekmektedir.

Dijital medyaya yönelik eleştiri ve tartışmalardan hareketle bu çalışmada, Türkiye'de ilk vakanın görüldüğü 11 Mart 2020 tarihinden sonraki ilk 30 gün içinde

¹ Doç. Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü, aemredingn@gmail.com

bilginin doğrulanabilmesi önemlidir. COVID-19 hakkında yayılan, doğruluğu kanıtlanmamış pek çok bilginin beğenilerek paylaşılması, dijital medyanın bilinçli kullanılması gerekliliğini göstermektedir. Bu nedenlerden dolayı topluma yönelik dijital medya okuryazarlığı eğitimlerinin uzaktan ve örgün eğitimde okullarda okutulması, uzmanlar tarafından halkı bilinçlendirmeye yönelik seminerlerin verilmesi, çeşitli kampanyalar oluşturularak dijital medya okuryazarlığına yönelik bilgilendirme yapılması oldukça önemlidir.

Sonuç olarak dijital medyada sunulan bilgi kirliliğinin ya da yanlış bilgilerin daha çok kriz zamanlarında ortaya çıkabildiği COVID-19 sürecinde de ortaya konulmuştur. Dolayısıyla dijital medya okuryazarlığının geliştirilmesinin gerekliliği bu çalışmanın geleceğe yönelik en önemli önerisi olarak ifade edilebilir.

KAYNAKÇA

- Aydın, A. F. (2020). Post-Truth dönemde sosyal medyada dezenformasyon: Covid-19 (Yeni Koronavirüs) pandemi süreci. *Asya Studies Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(12), 76-90.
- Arslan, H., Topal, A., & Dönük, G. G. (2020). Eleştirel medya okuryazarlığında yeni boyut: Dijital medya okuryazarlığı. A. E. Dingin (Ed.), *Disiplinlerarası yaklaşımla dijital medya* içinde (ss. 121-150). Konya: Literatürk Akademi.
- Baloğlu, A. (2015). Genel tanımlamalar ve değişen devlet modeli. A. Baloğlu (Ed.), *Dijital medya madenciliği* içinde (ss. 1-12). İstanbul: Beta Yayınları.
- Baran, H. (2010). İşletmelerde kriz yönetimi. *İzmir Ticaret Odası A&G Bülten*, 26-32.
- Bilici, İ. E. (2017). *Medya okuryazarlığı ve eğitimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Chen, D.T., Wu, J., & Wang, Y. M. (2011). Unpacking new media literacy. *Journal on Systemics, Cybernetics and Informatics*, 9(2), 84-88.
- Çaplı, B., & Taş, O. (2010). Kriz haberciliği. B. Çaplı & H. Tuncel (Ed.), *Televizyon haberciliğinde etik* içinde (ss.237-250). Ankara: Fersa Matbaacılık.
- Demirel, G. (2015). Fotoğrafın manipülasyon ve gündem saptama gücü. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1(2), 758-771.
- Demiroğlu, H. (2012). *Kriz haberciliği bağlamında domuz gribi haberlerindeki panik unsurların belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dingil, A. E., & Çam, A. (2019). Yeni medyada panoptikon, süperpanoptikon ve sinoptikon tartışmaları. A. D. Topçu & G. Topçu (Ed.), *İletişim bilimleri çalışmaları II* içinde (ss. 13-25). Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Dingin, (2019). Sosyal medyada suskunluk sarmalı ve kamusal alana trol müdahaleler. H. Arslan (Ed.), *Küreselleşen dünyada iletişim üzerine disiplinlerarası yaklaşımlar* içinde (ss. 171-186). Konya: Literatürk Yayınları.
- Durak, H., & Seferoğlu, S. S. (2016). Türkiye'de dijital medya okuryazarlığı ve sosyal ağ kullanım örüntülerinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 46(9), 526-535.
- Ergil, D. (1994). *Toplum ve insan*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Eren, V., & Aydın, A. (2014). Dijital medyanın kamuoyu oluşturmadaki rolü ve muhtemel riskler. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 197-205.
- Freud, S. (1992). *Endişe*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Furedi, F. (2001). *Korku kültürü*. B. Yıldırım (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gökçe, B. (1999). *Toplumsal bilimlerde araştırma*. Ankara: Savaş Yayınevi.
- Gökçe, O. (2001). *İçerik çözümlemesi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- Gökçe, O. (2006). *İçerik analizi kuramsal ve pratik bilgiler*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Göksu, T. (2000). Panik yönetimi: Bir toplu davranış biçimi olarak panik ve önleme yolları. *Polis Bilimleri Dergisi*, 2(5-6), 193-201.
- Hansen, A., Cottle, S., Negrine, R., & Newbold, C. (1998). *Mass communication research methods*. London: MacMillian Press.
- Kellner, D., & Share, J. (2005). Media literacy in the US. *Medienpädagogik Zeitschrift für Theorie und Praxis der Medienbildung*. Doi: <https://doi.org/10.21240/mpaed/11/2005.09.15.X>
- Köse, H. (2007). Yeni risk tanımlamaları bağlamında küresel medya. *Selçuk İletişim Dergisi*, 5(1), 42-51.
- Köseoğlu, Y., & Al, H. (2013). Bir siyasal propaganda aracı olarak dijital medya. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(3), 103-125.
- Lee, L., Chen, D. T., Li, J. Y., & Lin, T. B. (2015). Understanding new media literacy: The development of a measuring instrument. *Computers & Education*, 85, 84-93.
- Lim, S. S., & Nekmat, E. (2008). Learning through 'presuming': Insights from media literacy programmers in Asia. *Science, Technology & Society*, 13(2), 259-278.
- Phang, A., & Schaefer, D. J. (2009). Is ignorance bliss? Assessing Singaporean media literacy awareness in the era of globalization. *Journalism & Mass Communication Educator*, 64 (2), 156-172.
- Potter, W. J. (2015). *Introduction to media literacy*. Santa Barbara: Sage Publication.
- Saha, K., Torius, J., Caine, E. D., & Choudhury, M.D. (2020). Social media reveals psychosocial effects of the COVID-19 Pandemic. *medRxiv preprint* doi: <https://doi.org/10.1101/2020.08.07.20170548>
- Sungur, M. (1997). Fobik bozukluklar. *Psikiyatri Dünyası*, (1), 5-11.
- Şanlıer, Ö. (2008). *11 Eylül'ün ardından Amerika Birleşik Devletleri medyası*. Ankara: Ayraç Kitabevi.
- The European Commission (2007). The European Union passes a recommendation on media literacy in the European digital environment. <https://www.revistacomunicar.com/verpdf.php?numero=34&articulo=34-2010-01&idioma=en>, Erişim Tarihi: 10 Ekim 2020.
- Thoman, E. (2009). Skills and strategies for media education. *Educational Leadership*, 56, 50-54.
- Türk, D., & Tügen, B. (2014). Türk toplumunda sosyal medyaya eleştirel bakış eksikliği: Türk Troller ve Trolleme, *Akademik Platform* http://kritikanalitik.com/ISCAT2015_bildiriler/C12-ISCAT2015ID58.pdf
- Uysal, M. (2006). Medya ve şiddet. F. Gümüşoğlu (Ed.), *Terör, şiddet ve toplum* içinde (ss. 21-29). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Ünal, A. T. (2020). *Dijital medya okuryazarlığı için 10 tavsiye*. <https://uskudar.edu.tr/tr/icerik/5135/sosyal-medya-okuryazarligi-icin-10-tavsiye>
- Vanwynsberghe, H., Boudry, E., & Verdegem, P. (2011). Mapping social media literacy-towards a conceptual framework, http://emsoc.be/wp-content/uploads/2012/01/emsoc-WP2-MI-CT-deliverable1_14.pdf, Erişim Tarihi: 22 Ekim 2020.
- Yılmaz, B. T. (2018). *Türkiye'de dijital medya okuryazarlığının gerekliliği üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yüksel, E., Kaya, A. Y., Koçak, A., & Aydın, S. (2014). *Check up sağlık iletişimi; Kaynak, ileti ve hedef kitle bağlamında sağlık konulu yayınların analizi*. Konya: Literatürk Academia.
- Elektronik Kaynaklar**
- http1: <https://digitalage.com.tr/sosyal-medyada-koronavirus/>, Erişim Tarihi: 19 Ekim 2020.
- http2: <https://www.haberturk.com/sosyal-medyada-koronavirus-hakkinda-neler-konusuluyor-haberler-2613145-teknoloji>, Erişim Tarihi: 19 Ekim 2020.
- http3: <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 13 Ekim 2020.
- http4: <https://tr.euronews.com/2020/04/11/video-turkiye-de-sokaga-cikma-yasagi-oncesi-ve-sonrasinda-yasananlar-timeline-izdiham>, Erişim Tarihi: 19 Ekim 2020.
- http5: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/corona-viruse-iyi-geliyor-iddialari-sumak-satisini-patlatti-uzmanlardan-onemli-uyari-41484296>, Erişim Tarihi: 19 Ekim 2020.
- http6: <http://beyazgazete.com/haber/2020/4/26/koronavirus-korkusu-yuzunden-dezenfektan-icti-5522541.html>, Erişim Tarihi: 19 Ekim 2020.